

СТАНОВИЩЕ

За дисертационния труд на ЦВЕТЕЛИНА СЛАВЧОВА ХАДЖИЕВА на тема: “ПОТРЕБНОСТИ И САМООЦЕНКА ПРИ СПОРТУВАЩИ И НЕСПОРТУВАЩИ СТУДЕНТИ” за присъждане на образователната и научна степен „ДОКТОР”

Изготвил становището: Проф. д-р РУМЯНА БОЖИНОВА

Избраната от Цветелина Хаджиева тема предполага разкриване на съществени закономерности във формирането, развитието и взаимодействието на централни регулативни инстанции I в поведението на личността (самооценката и потребностите) под влияние на спортната дейност упражнявана от индивида. Извеждането на подобни закономерности представляват специален научен интерес, но едновременно с това те са от съществено значение за психологичната и педагогическата практика, насочени към стимулиране на позитивното личностно развитие и изява, а също към поведенчески корекции. Очертаването на пътища за работата в посока на позитивното психологично развитие на младите хора с помощта на спорта се отличава и с широка обществена значимост. Всичко това определя дисертабилния характер на избраната от докторантката тема.

Дисертацията е разработена в рамките на 188 страници. Илюстративният материал включва 50 таблици и 2 фигури. Цитирани са 298 източника, 138 от тях са на кирилица и останалите на латиница (160). Съдържа пет глави, изводи и заключение. Като **структура и изложение** трудът е в съответствие с емпиричния характер на приложеното изследване и води до пълноценно отразяване на изследователския процес и постигнатите резултати. Заслужава да се подчертае и

постигнатото съотношение между обема на отделните части от дисертацията, при което изложението на резултатите има приоритетно място.

Теоретичната част на работата обхваща първите три глави. В тях докторантката въвежда основните за дисертационното изследване променливи, утвърдените концепции на третирането им. Специално място е отделено на теоретичните концепции за потребностите и мотивите, за самооценката и самоутвърждаването, за навиците за спортна дейност. Отделено е внимание и на резултатите от изследвания върху студентски извадки. Много добро впечатление прави широката осведоменост на Хаджиева по дискутираните в тази част проблеми. Изложението е богато и изчерпателно. На този фон обаче се очертава отсъствието на достатъчна целенасоченост и позиция на изследователя от гледна точка на ясно конкретизиране на теоретичните предпоставки на поставянното в работата изследване. От формална гледна точка тази част също би «стояла» по-добре, ако посочените три глави са параграфи от една теоретична глава, което предполага баланс с другите две глави и специално с главата, в която са изложени резултатите от изследването (също включваща няколко параграфа).

Втората част от дисертацията, която по идея отразява постановката на изследването е представена в глава 4. Формулираната цел, задачи и хипотези на изследването адекватно отразяват неговия замисъл и пътя за реализирането му. Дизайна на изследването очертава амбицията на докторантката за изучаване влиянието на спорта, като допълнително занимание на студента, върху глобалната самооценка и „високите” потребностите на личността, (преимуществено предполагащи взаимодействие с другите), включително в плана на тяхното взаимодействие и динамика и във връзка с пола, възрастта и етапа на обучение в университета. Изследването е правомерно лонгитудно ориентирано - предполага изследването на едни и същи лица във два времеви етапа, включващо групи по пол, възраст и курс на обучение.

Съществена предпоставка за качеството на проведеното от Хаджиева изследване е целесъобразния подбор на извадката и методите на изследване. Методите на изследване («Въпросник за изследване на глобалната самооценка на М. Розенберг» и «Автопортрет – потребности и стремежи» на Г. Щерн) са адаптирани за български условия и се отличават с добри психометрични

характеристики, постигнати, включително с предварителни изследвания и процедури, които гарантират тяхната сигурност и добра доказателствена стойност на получените резултати.

Резултатите от изследването са представени и обсъдени в пета глава. Изложението в тази част е много добре структурирано. Ясно, подробно и коректно са представени статистически доказаните закономерности по отношение на изучаванните явления. Те са подходящо илюстрирани. Следваната логика при представяне на резултатите дава възможност достатъчно обосновано в рамките на четири параграфа да се изложи проверката на издигнатите хипотези, да се разкрие влиянието на спорта като допълнително занимание върху: 1) Обща картина на изразеността на всяка от изучаваните променливи – самооценка и потребности; 2) Взаимовръзката между самооценката и потребностите и между самите потребности; 3) Изразеността на потребностите и самооценката в зависимост от пола, възрастта и курса на обучение на студентите; 4) Стабилността/динамиката на всяка от променливите и връзката между тях.

Синтезирането на получените от изследването резултати, както и тяхната цялостна интерпретация са представени в изведените в края на изследването **изводи**. В тях докторантката подробно коментира всяка от установените закономерности, сравнява ги с резултатите от други подобни изследвания. По този начин тя успява да представи цялостна картина на констатираните тенденции по отношение на изучаваните личностни инстанции и промените, които те могат да претърпят под влияние на спортната активност на индивида.

Работата добива завършен вид с изведеното в края на дисертацията **заключение**, което освен излагането на обобщаващо виждане за изследването и резултатите от него, очертава и възможната им практическата приложимост, както и перспектива за бъдещи изследвания в конкретната областта.

Едновременно с посочените по-горе достойнства, заслужава да се отбележи, че като цяло дисертационният труд свидетелства също за умението на докторантката да организира добре и излага с подходящ научен стил и език отделните аспекти на представяното изследване.

Специално искам да подчертая, че направените бележки по хода на становището не поставят по съмнение качествата на конкретната дисертация и оценката ми е категорично положителна.

Научните приноси на дисертацията могат да бъдат открити в няколко основни насоки:

1. Установени са съществени характеристики на глобалната самооценка на личността в периода 19 – 46 години. Потвърдени са установени по-рано тенденции относно преобладаващите равнища на нейната изразеност при мъжете и при жените. Очертана е възможност за нейното вариране.

2. Изведени са основни тенденции на изява на потребности на личността, предполагащи взаимодействие с другите, при студенти на възраст 19 – 46 години. Очертано е тяхното взаимодействие и вариране в зависимост от пола и следваната от индивида активност (спортни занимания).

3) Установени са закономерности във взаимодействието между самооценката и потребностите на личността при студенти на възраст 19 - 46 години в зависимост от пола и следваната от индивида активност под формата на спортни занимания.

4) Разкрито е, че спортните занимания като допълнителна активност на индивида могат да окажат позитивно влияние върху глобалната самооценка и потребностите като централни личностни инстанции по отношение на поведението.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ:

Предложеният от ЦВЕТЕЛИНА СЛАВЧОВА ХАДЖИЕВА дисертационен труд на тема: “ПОТРЕБНОСТИ И САМООЦЕНКА ПРИ СПОРТУВАЩИ И НЕСПОРТУВАЩИ СТУДЕНТИ” представя автора като компетентен специалист в областта на психологията, с добра теоретична и методологична подготовка и умение за поставяне и провеждане на сериозни емпирични изследвания и не на последно място, способност да интерпретира резултатите от подобен тип

изследвания. Специално трябва да се подчертае ориентацията ѝ към подчертано значими от научна гледна точка проблеми в областта на психология на личността.

Дисертационният труд напълно отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и правилника за прилагането му. Посоченото по-горе ми дава основание с убеденост да гласувам за присъждането на Цветелина Славчова Хаджиева образователната и научна степен „Доктор“ по направление „Психология“.

4. 03. 2019 г.

Проф. д-р Румяна Божинова